

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
правового регулювання економіки
Протокол № 1 від 02.09.2024 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної
роботи
Каріна НЕМАШКАЛО

КОНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВИЙ ТА МІЖНАРОДНИЙ ЗАХИСТ ПРАВ
ЛЮДИНИ

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань	08 Право
Спеціальність	081 Право
Освітній рівень	перший (бакалаврський)
Освітня програма	Правове регулювання економіки

Статус дисципліни	вибіркова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Розробник:

к.ю.н., доцент

Підписано КЕП

Олена ОСТАПЕНКО

Завідувач кафедри

правового регулювання економіки

Юрій ШИНКАРЬОВ

Гарант програми

Лариса ЄРОФЄЄНКО

Харків

2024

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Конституційно-правовий та міжнародний захист прав людини» надає можливість поглиблено оволодіти знаннями щодо особливостей правового регулювання конституційно-правового та міжнародного захисту прав. Вивчення дисципліни «Конституційно-правовий та міжнародний захист прав людини» спрямовано на формування у здобувачів знань про теоретико-правові підходи до концепції прав людини, її доктринальної основи; формування практичних умінь та навичок роботи з міжнародними договорами, іншими міжнародними актами, справами Міжнародного Суду ООН, а також положеннями чинного законодавства України, що визначають механізми захисту прав людини тощо; формування у здобувачів умінь та навичок вирішення аналітичних завдань та практичних казусів відповідно до програми курсу на підставі аналізу джерел міжнародного публічного права, зокрема, права ЄС; розвиток у здобувачів навичок аналітичного мислення, уміння логічно та професійно давати оцінку сучасним міжнародним відносинам у світлі захисту прав людини, обґрунтовувати та висловлювати свою точку зору з проблем, пов'язаних із застосуванням норм, спрямованих на забезпечення захисту прав людини як в Україні, так і за її межами; розвиток правової свідомості та формування правової культури здобувачів.

Дисципліна «Конституційно-правовий та міжнародний захист прав людини» належить до переліку вибіркових навчальних дисциплін циклу професійної підготовки. Вона забезпечує особистий і професійний розвиток здобувача та спрямована на формування комплексу знань у сфері захисту прав людини, що є необхідною складовою забезпечення ефективного захисту прав людини і громадянина, як в Україні, так і в міжнародній сфері.

Метою дисципліни є підготовка майбутніх фахівців у сфері захисту прав людини, опанування здобувачами теоретичних знань про сутність та правову природу прав і свобод людини, форми їх реалізації, систему національних та міжнародних засобів захисту прав і свобод людини, формування навичок використання чинних міжнародно-правових норм, принципів та звичаїв; високого рівня правової культури і правосвідомості, а також виховання у здобувачів правового мислення, подальше розширення і поглиблення світогляду, що є необхідним для практичної діяльності майбутніх спеціалістів.

Завдання навчальної дисципліни полягають у формуванні у здобувачів системи знань, а також отримання практичних навичок та уявлень, необхідних для здійснення професійної діяльності, засвоєння специфічної фахової термінології, формування професійно грамотної юридичної мови, як важливого компонента правової культури майбутнього фахівця, що дозволить на більш високому рівні в подальшому вивчати інші юридичні науки; розвиток логічного мислення, уміння аргументувати власну позицію, розвиток творчих нахилів здобувачів; вироблення елементарних навичок дослідницької діяльності; формування правосвідомості та правової культури, ознайомлення з порядком захисту прав людини, формування вміння і навичок користування нормативно-

правовими актами та складання юридичних документів, зокрема, у сфері захисту прав людини.

Предметом навчальної дисципліни є теоретичні, законодавчі та практичні положення щодо забезпечення конституційно-правового та міжнародного захисту прав людини.

Об'єктом навчальної дисципліни є правові процеси у сфері конституційних та міждержавних відносин щодо захисту прав людини, зміст доктрини, основних теорій і концепцій конституційного та міжнародного права у сфері захисту прав людини, поняття та визначення, принципи та норми конституційного та міжнародного права стосовно захисту прав людини, теоретичні основи правотворчої і правозастосовчої діяльності суб'єктів конституційного та міжнародного права у царині захисту прав людини.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Таблиця 1

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
РН1.	ЗК1, ЗК2, ЗК9, ЗК10, ЗК11, ЗК12, СК16.
РН2.	ЗК1,ЗК2, ЗК3, ЗК4, ЗК7, ЗК8, ЗК10, ЗК11, ЗК12, ЗК13,ЗК14, ЗК15, СК3, СК4, СК5, СК6, СК7, СК8, СК9, СК10, СК11, СК12, СК13.
РН3.	ЗК1, ЗК3, ЗК6, ЗК7, СК4, СК5, СК6, СК7, СК8, СК9, СК10, СК11, СК12, СК13.
РН4.	ЗК1, ЗК2, ЗК3, ЗК4, ЗК7, ЗК8, ЗК10, ЗК11, ЗК12, ЗК13, ЗК14, ЗК15, СК4, СК5, СК6, СК7, СК8, СК9, СК10, СК11, СК12, СК14.
РН5.	ЗК1, ЗК2, ЗК3, ЗК4, ЗК5, ЗК8, ЗК10, ЗК11, ЗК12, ЗК13, ЗК14, ЗК15, СК1, СК2, СК3, СК4, СК5, СК6, СК7, СК8, СК9, СК10, СК12, СК13.
РН6.	ЗК1, ЗК2, ЗК4, ЗК5, ЗК7,ЗК8, ЗК10, ЗК11, ЗК13, ЗК14, СК1, СК2, СК3, СК4, СК5, СК6, СК7, СК8, СК9,СК13, СК14.
РН7.	ЗК1, ЗК3, ЗК4, ЗК5, ЗК6, ЗК7, СК1, СК2, СК15, СК16.
РН8.	ЗК1, ЗК3, ЗК4, ЗК5, ЗК6, ЗК9, СК4, СК5, СК6, СК7, СК8, СК9, СК10, СК11, СК12, СК13, СК14.
РН9.	ЗК1, ЗК2, ЗК3, ЗК8, ЗК10, ЗК13, ЗК14, СК5, СК6, СК7, СК8, СК9, СК10, СК11,СК12, СК13.
РН12.	ЗК1, ЗК3, ЗК4, ЗК5, ЗК7, ЗК8, ЗК13, СК4, СК5, СК6, СК7, СК8, СК9, СК10, СК12, СК14.

PH13.	ЗК1, ЗК2, ЗК4, ЗК5, ЗК5, ЗК8, ЗК9, ЗК10, ЗК11, ЗК13, ЗК14, СК4, СК5, СК6, СК7, СК8, СК9, СК10, СК12, СК14.
PH15.	ЗК1, ЗК2, ЗК3, ЗК4, ЗК5, ЗК6, ЗК7, ЗК9, ЗК13. СК4, СК5, СК6, СК7, СК8, СК9, СК10, СК14, СК15, СК16.
PH18.	ЗК2, ЗК3, ЗК5, ЗК10, ЗК11, ЗК12, ЗК14, ЗК15, СК1, СК2., СК4, СК5, СК6, СК7, СК8, СК9, СК12, СК13, СК16.
PH19.	ЗК2, ЗК3, ЗК5, ЗК7, ЗК10, ЗК11, ЗК12, ЗК13, ЗК14, СК1, СК2, СК3, СК4, СК5, СК6, СК7, СК8, СК9, СК10, СК13, СК16.
PH20.	ЗК1, ЗК2, ЗК3, ЗК4, ЗК5, ЗК7, ЗК10, ЗК11, ЗК13, ЗК14, СК4, СК5, СК6, СК7, СК8, СК9, СК10, СК11, СК12, СК13, СК16.
PH22.	ЗК2, ЗК3, ЗК5, ЗК7, ЗК8, ЗК9, ЗК10, ЗК11, ЗК12, ЗК14, СК4, СК5, СК6, СК7, СК8, СК9, СК10, СК14, СК15, СК16.

де, РН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

РН 2. Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини.

РН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

РН 4. Знати та розуміти основи права Європейського Союзу.

РН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

РН 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

РН7. Складати та узгоджувати план власного прикладного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.

РН 8. Застосовувати інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.

РН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

РН 12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.

РН13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

РН15. Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.

РН 18. Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

РН 19. Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

РН 22. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

Інтегральна компетентність: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності.

ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК5. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК6. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК8. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК9. Здатність працювати в команді.

ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства; усвідомлення цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідності його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми.

ЗК13. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК14. Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.

ЗК15. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

СК1. Здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві.

СК2. Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.

СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.

СК5. Здатність застосовувати норми та інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.

СК6. Здатність здійснювати порівняльний аналіз окремих правових інститутів права Європейського Союзу та Ради Європи і правової системи України.

СК7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини.

СК9. Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.

СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

СК14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

СК15. Здатність до самостійної підготовки проєктів актів правозастосування.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальна частина

Тема 1. Права людини як фундаментальна концепція та універсальна цінність сучасного глобального правопорядку та національних правових систем.

Становлення прав людини. Покоління прав людини.

Концепції прав і свобод людини. Сучасна ліберальна концепція прав і свобод людини та її імплементація в Україні.

Генезис прав людини.

Тема 2. Права людини у Конституції України: доктринальна основа та правозастосовна практика.

Основні права і свободи людини і громадянина в Україні. Система конституційних прав і свобод людини і громадянина, їх загальна характеристика. Обмеження прав і свобод.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини.

Тема 3. Нормативні та інституційні гарантії реалізації та захисту прав людини в Україні.

Гарантії конституційних прав і людини і громадянина, їх класифікація. Юридичні (правові гарантії).

Нормативно-правові гарантії: загальна характеристика.

Організаційно-правові (інституційні гарантії): загальна характеристика.

Механізм реалізації, гарантії та захист прав та свобод людини і громадянина в Україні.

Тема 4. Громадянське суспільство України як середовище артикуляції, реалізації та захисту прав людини.

Сутність громадянського суспільства, його структура, ознаки та функції.

Інститути громадянського суспільства: загальна характеристика.

Громадянське суспільство і соціальна правова держава.

Становлення громадянського суспільства в Україні, особливості його формування.

Тема 5. Судова практика як джерело захисту прав людини в Україні. Суди загальної юрисдикції. Конституційний Суд України.

Судова практика як джерело права в Україні.

Судова система України. Суди загальної юрисдикції. Конституційний Суд України.

Практика ЄСПЛ у правозастосуванні.

Змістовий модуль 2. Особлива частина

Тема 6. Міжнародно-правові механізми захисту прав людини: глобальний рівень.

Поняття міжнародно-правових механізмів захисту прав людини. Система міжнародного механізму захисту прав людини.

Основні універсальні міжнародно-правові акти у галузі захисту прав і свобод людини та діяльність органів, які здійснюють контроль за їх дотриманням. Захист прав людини у міжнародних судах та трибуналах.

Право громадян України на звернення до конвенційних органів з захисту прав людини.

Тема 7. Міжнародно-правові механізми захисту прав людини: регіональний (європейський) рівень. Рада Європи, ЄС, ОБСЄ.

Європейська система захисту прав людини. Основні регіональні міжнародно-правові акти у галузі захисту прав і свобод людини та діяльність органів, які здійснюють контроль за їх дотриманням.

Захист прав людини, що здійснюється Радою Європи. Європейський суд з прав людини.

Система захисту прав людини ЄС. Досвід країн ЄС у захисті прав людини.

Захист прав людини, що здійснює ОБСЄ.

Тема 8. Принципи права у механізмах захисту прав людини: європейський досвід та вітчизняна практика.

Європейська доктрина прав людини. Європейські стандарти та специфіка захисту прав людини. Принципи права у рішеннях Європейського суду з прав людини та Суду справедливості ЄС.

Верховенство права як правова доктрина та фундаментальний принцип права. Верховенство права та права людини.

Принципи справедливості, пропорційності, рівності, свободи, гуманізму, добросовісності, розумності, правової визначеності.

Тема 9. Європейський суд з прав людини: статус, прецедентна практика, значення для України.

Правовий статус ЄСПЛ.

Європейська конвенція з прав людини.

Порядок звернення до Європейського суду з прав людини. Підстави звернення до Європейського суду з прав людини. Подання заяви до Європейського суду з прав людини.

Практика ЄСПЛ як джерело права в Україні.

Тема 10. Людиноцентричний вектор реформування національної правової системи України.

Людиноцентризм як теоретико-світоглядний спосіб, що поєднує вчення про людину як визначальну мету і вищу цінність суспільства. Соціальна держава.

Сучасні проблеми нормативного регулювання у контексті розвитку правової аксіології (застосування/скасування інституту смертної кари та гуманізація кримінальної відповідальності). Вплив новітніх медичних технологій на права людини (евтаназія, донорство, штучне переривання вагітності тощо).

Виконання Україною міжнародних зобов'язань у галузі захисту прав людини.

Тема 11. Права людини у сучасній Україні: виклики глобалізованого світу (пандемія, збройна агресія).

Особливості регулювання прав громадян у відповідних правових режимах (надзвичайна ситуація, карантин, пандемія, військовий стан, збройна агресія).

Обмеження прав громадян за таких режимів.

Перелік практичних (семінарських) завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Таблиця 2

Перелік практичних (семінарських) завдань

Назва теми та завдання	Зміст
Тема 1. Завдання 1.	Концепції прав людини: загальна та порівняльна характеристика. Імплементация, апроксимация, гармонізація, адаптація: загальна характеристика та зміст. Співвідношення права та обов'язку.
Тема 2. Завдання 2.	Моделі омбудсмена, організаційно-правові вимоги щодо такої посадової особи, спільні для різних моделей. Напрями діяльності Уповноваженого ВРУ з прав людини. Способи тлумачення норм права. Класифікація прав і свобод.

Тема 3. Завдання 3.	Механізм захисту прав і свобод людини. Характеристика суб'єктів інституційних гарантій.
Тема 4. Завдання 4.	Громадянське суспільство та його вплив на реалізацію Угоди про асоціацію з ЄС.
Тема 5. Завдання 5.	Судова система України: загальна характеристика. Повноваження Конституційного суду України. Загальна характеристика принципів тлумачення норм права.
Тема 6. Завдання 6.	Загальна характеристика та елементи міжнародно-правового механізму захисту прав людини (глобальний рівень).
Тема 7. Завдання 7.	Загальна характеристика та елементи міжнародно-правового механізму захисту прав людини (європейський рівень).
Тема 8. Завдання 8.	Принципи як джерела захисту прав людини, практика їх застосування. Доктрини «Rule of Law» та «Rechtsstaat »: зміст та порівняльна характеристика.
Тема 9. Завдання 9.	Повноваження, порядок та підстави звернення, процедура розгляду справ Європейським Судом з прав людини.
Тема 10. Завдання 10.	Принципи людиноцентризму. Стан дотримання прав і свобод людини в Україні в сучасних умовах.
Тема 11. Завдання 11.	Судова практика захисту прав людини в умовах воєнних конфліктів. Проблеми захисту прав людини в умовах воєнних конфліктів. Проблема обмеження прав людини.

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл. 3

Таблиця 3

Перелік самостійної роботи

Назва теми	Зміст
------------	-------

Тема 1.	Вивчення лекційного матеріалу. Аналіз додаткової літератури з філософії права. Вирішення завдань – модельних ситуацій.
Тема 2.	Аналіз нормативно-правових актів. Вирішення завдань – модельних ситуацій.
Тема 3.	Аналіз нормативно-правових актів. Вирішення завдань – модельних ситуацій.
Тема 4.	Аналіз нормативно-правових актів. Аналіз додаткової літератури з філософії права. Вирішення завдань – модельних ситуацій.
Тема 5.	Аналіз нормативно-правових актів. Вирішення завдань – модельних ситуацій. Підготовка до контрольної роботи.
Тема 6.	Аналіз нормативно-правових актів. Вирішення завдань – модельних ситуацій.
Тема 7.	Аналіз нормативно-правових актів. Вирішення завдань – модельних ситуацій.
Тема 8.	Аналіз нормативно-правових актів. Вирішення завдань – модельних ситуацій.
Тема 9.	Аналіз нормативно-правових актів. Вирішення завдань – модельних ситуацій.
Тема 10.	Аналіз нормативно-правових актів. Аналіз додаткової літератури з філософії права. Вирішення завдань – модельних ситуацій.
Тема 11.	Аналіз нормативно-правових актів. Вирішення завдань – модельних ситуацій. Виконання творчого завдання (зокрема, написання есе). Підготовка до контрольної роботи.

Кількість годин лекційних, практичних (семінарських) занять та годин самостійної роботи наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

Словесні: лекція (Теми 1-11), проблемна лекція (Тема 1-11), розповідь (Тема 1-11), пояснення (Тема 1-11), дискусія (Тема 1-11).

Наочні: демонстрація (Тема 1-11), презентація (Тема 1-11).

Практичні: вирішення завдань – модельних ситуацій (Тема 1-11), есе (Тема 11), творчі вправи (Теми 1, 2, 3, 4), кейси (Тема 8).

Контрольні: експрес-опитування (Тема 1-11), письмові контрольні роботи (Теми 6,11), підсумковий контроль (екзамен).

Самостійна робота – аналіз нормативно-правових актів (Тема 1-11).

Крім того, використовуються діалогічні методи навчання (методи активізації навчально-пізнавальних дій), зокрема, до них належать аналіз конкретної ситуації (Теми 1-11), «мозковий штурм» («атака») (Теми 2, 3, 4), навчально-тематична дискусія (Теми 1-11).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100 бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних, семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів:

– для дисциплін з формою семестрового контролю екзамен (іспит): максимальна сума – 60 балів; мінімальна сума, що дозволяє здобувачу вищої освіти скласти екзамен (іспит) – 35 балів

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формі екзамену (іспиту).

Максимальна сума балів, яку може отримати здобувач вищої освіти під час екзамену (іспиту) – 40 балів. Мінімальна сума, за якою екзамен (іспит) вважається складеним – 25 балів.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступні контрольні заходи:

Поточний контроль: вирішення завдань – модельних ситуацій (по 5 балів) – усього 45 балів, творче завдання як есе, презентація чи кросворд (5 балів), письмова контрольна робота (по 5 балів) – усього 10 балів. Таким чином, сумарна кількість балів складатиме за вирішення завдань – модельних ситуацій 45 балів, творче завдання – 5 балів та 2 контрольні роботи – 10 балів.

Підсумкова оцінка за навчальною дисципліною визначається:

для дисциплін з формою семестрового контролю екзамен (іспит) – сумуванням балів за поточний та підсумковий контроль.

Семестровий контроль: Екзамен (40 балів).

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

Приклад білету та критерії оцінювання для навчальної дисципліни з формою семестрового контролю екзамен (іспит))

ПРИКЛАД ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТУ

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Освітній рівень: перший (бакалаврський)

Спеціальність 081 «Право»

Освітня програма «Правове регулювання економіки»

Навчальна дисципліна “Конституційно-правовий та міжнародний захист прав людини”

1. Охарактеризуйте засоби захисту прав людини (стереотипний рівень) (кількість балів за виконання цього завдання - 10 балів).

2. Надайте обґрунтовану відповідь на запитання: у чому полягають виклики глобалізованого світу у сфері захисту прав людини і якими можуть бути шляхи їх вирішення? (стереотипний рівень)(кількість балів за виконання цього завдання - 10 балів).

3. Тестовий блок (діагностичний рівень) (кількість балів за виконання цього завдання - 10 балів):

1) До громадянських прав людини належать:

- a. право осіб на мирні збори
- b. право на свободу від ув'язнення за неможливість виконання договірних зобов'язань
- c. право кожної людини на свободу асоціації та право створювати профспілки
- d. право на одруження та заснування сім'ї
- e. право на справедливий судовий розгляд та рівність перед судом
- f. право на життя
- g. право громадян брати участь у веденні державних справ, голосувати і бути обраним, допускатися в своїй країні до державної служби
- h. право на свободу від катування та покарання

2) Чи допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод при прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів?

- a. допускається у визначених Конституцією випадках
- b. допускається на підставі рішення Конституційного Суду України
- c. допускається у разі погодження з керівником вищого рівня
- d. допускається у разі погодження з керівником вищого рівня.

3) Узгоджені державами загальнолюдські права і свободи, обов'язкові для держав заходи із забезпечення прав і свобод та охорони їх від посягань, а також надання особі юридичної можливості реалізовувати і захищати визнані права і свободи – це:

- a. Принципи міжнародного права
- b. Міжнародно-правові акти з прав людини
- c. Джерела міжнародного права
- d. Міжнародно-правові стандарти прав людини

4) Добровільні об'єднання громадян для задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших інтересів характеризують:

- a. Громадський рух
- b. Місцеву громаду
- c. Громадську організацію
- d. Політичну партію

5. Як називають уповноважену особу, на яку покладаються функції контролю за дотриманням законних прав та інтересів громадян та захисту прав людей у державі?

- a. міністр
- b. омбудсмен
- c. спікер
- d. Президент

6) До компетенції якого органу належить офіційне тлумачення ЄКПЛ та протоколів до неї?

- a. Міжнародного Суду ООН
- b. Європейській Комісії «За демократію через право» (Венеціанській комісії)
- c. Європейського Суду з прав людини
- d. Суду ЄС

7) Якою юридичною силою наділена Хартія про основоположні права ЄС?

- a. прирівнюється до міжнародних договорів, що укладає Європейський Союз із третіми країнами
- b. займає проміжне положення між національним законодавством та установчими договорами ЄС
- c. має рекомендаційний характер
- d. має вищу юридичну силу у правопорядку ЄС (відповідає установчим договорам)

8) До якої судової установи Європейського Союзу подаються позови від фізичних та юридичних осіб?

- a. до Суду ЄС
- b. до Загального суду
- c. до Європейського суду з прав людини
- d. фізичні та юридичні особи не можуть подавати позови до судових установ Європейського Союзу

9) У постконфліктний період для відновлення порушених прав людини можуть застосовуватися засоби...

- a. посттрадиційної юстиції
- b. транснаціональної юстиції
- c. транзитивної юстиції
- d. кримінально-виконавчої юстиції

10) Через який строк відповідно до ЄКПЛ рішення Палати ЄСПЛ набуває статусу остаточного?

- a. через шість місяців від дати постановлення рішення
- b. негайно після оприлюднення
- c. через десять днів від дати постановлення рішення
- d. через три місяці від дати постановлення рішення, якщо не подавалося клопотання про передання справи на розгляд Великої Палати

3. Евристичний рівень (кількість балів за виконання цього завдання - 10 балів):

Надайте розгорнуту відповідь на запитання: *На підставі аналізу рішень КСУ опишіть сутність категорії «людська гідність» як основоположної цінності.*

**Критерії оцінювання екзаменаційних робіт з навчальної дисципліни
«Конституційно-правовий та міжнародний захист прав людини».**

Відповідно до компетентнісного підходу екзаменаційні білети мають три рівні:

- 1) стереотипний (складається з двох теоретичних питань);
- 2) діагностичний (завдання, складається з десяти тестів);
- 3) евристичний (складається з одного завдання – модельної ситуації).

Відповіді на перше завдання стереотипного рівня дають можливість виявити, як здобувач володіє системними знаннями навчального матеріалу, а саме: про сутність та правову природу прав і свобод людини, форми їх реалізації, систему національних та міжнародних засобів захисту прав і свобод людини, тощо.

Відповіді на питання ситуативного рівня демонструють вміння застосовувати норми чинних міжнародно-правових норм, принципів та звичаїв тощо, і як наслідок, правильно обирати відповіді на всі питання в тестах.

Відповідь на питання евристичного рівня має виявити уміння творчо та ефективно опрацьовувати основні знання навчального матеріалу, правильно застосовувати законодавство, давати абсолютно правильну аргументовану відповідь.

Кожний рівень питань оцінюється окремо, а загальна оцінка підраховується як зважена сума оцінок за кожне питання. Кількісний показник (бал) встановлюється залежно від ступеня виконання завдання. Максимальний бал за іспит – 40.

Завдання стереотипного рівня подано у вигляді двох теоретичних питань, яке треба розкрити (надати характеристику змісту). Оцінюється кожна правильна ґрунтовна відповідь на питання – **10 балів**, з них:

10 балів передбачає високий рівень знань і навичок: відповідь повна, логічна з елементами самостійності; вдало використовується вивчений матеріал при наведенні прикладів; відповідь підкріплюється посиланнями на додаткову літературу.

9 балів передбачає досить високий рівень знань і навичок: відповідь логічна, містить деякі неточності при формулюванні узагальнень, наведенні прикладів; наявні труднощі при формулюванні узагальнюючих висновків, слабе знання додаткової літератури.

8 балів передбачає достатній рівень знань і навичок: відповідь логічна, містить деякі неточності при формулюванні узагальнень, наведенні прикладів; наявні труднощі при формулюванні узагальнюючих висновків, не використовується додаткова література.

7-6 балів передбачає наявність знань лише основної літератури, здобувач відповідає по суті на питання і в загальній формі розбирається в матеріалі, але відповідь неповна і містить неточності, порушується послідовність викладання матеріалу, виникають труднощі, застосовуючи знання при наведенні прикладів.

4-5 балів передбачає неповні знання здобувача основної літератури; здобувач лише в загальній формі розбирається в матеріалі, відповідь неповна і неглибока; недостатньо правильні формулювання, порушується послідовність викладання матеріалу, виникають труднощі при наведенні прикладів.

2-3 бали передбачає не достатні знання здобувача основної літератури; здобувач лише в загальній формі розбирається в матеріалі, відповідь містить суперечності й невідповідності чинному законодавству; недостатньо правильні формулювання, порушується послідовність викладання матеріалу, не наводяться приклади.

1 бал ставиться, коли здобувач не знає значної частини програмного матеріалу, допускає суттєві помилки при формулюванні та висвітленні понять, на зазначене питання відповідає не по суті, робить велику кількість помилок при відповіді.

0 балів ставиться, коли здобувач не розкрив поставлене питання, не засвоїв матеріал в обсязі, достатньому для подальшого навчання.

Загалом за правильне вирішення першого завдання – 20 балів.

Завдання діагностичного рівня подано у вигляді різноманітних тестів, кожна правильна відповідь – 1 бал. Загалом за правильне вирішення тестових завдань – 10 балів.

Евристичний рівень (10 балів): оцінюється правильне та обґрунтоване вирішення ситуаційного завдання – **10 балів**, з них:

10 – здобувач повністю володіє системними знаннями навчального матеріалу, дає абсолютно правильну аргументовану відповідь з посиланням на відповідні статті законодавства, вказуючи при цьому правильний нормативний акт/акти. Відповідь повна, логічна, містить аналіз і систематизацію. В кінці дає проаналізований та обґрунтований висновок ситуаційного завдання.

9 – здобувач повністю володіє системними знаннями навчального матеріалу, дає абсолютно правильну аргументовану відповідь з посиланням на відповідні статті законодавства, вказуючи при цьому правильний нормативний акт/акти. При вирішенні ситуаційного завдання припускається окремих незначних нечіткостей.

8 – здобувач вирішує ситуацію повністю, з посиланням на відповідні статті законодавства, вказуючи при цьому правильний нормативний акт/акти. Його відповіді в цілому правильні, логічні і достатньо обґрунтовані з незначними помилками.

7 – здобувач вирішує ситуацію неповно, з суттєвими помилками. Посилання на відповідні статті законодавства та/або вказівки на правильний нормативний акт/акти не застосовує. Висловлює у висновках лише свою думку чи своє бачення вирішення ситуаційного завдання, припускається значної кількості помилок.

6 – здобувач ситуацію розкриває неповно або зовсім не розкриває. Посилання на відповідні статті законодавства та/або вказівки на правильний нормативний акт/акти відсутні. Володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу, викладає його уривчастими реченнями, без відтворювання окремих норм, припускається досить великої кількості грубих помилок, стикається із значними труднощами при аналізі та порівнянні різних явищ та процесів, виявляє здатність до викладення думки на елементарному рівні.

5 – здобувач вирішує ситуацію з посиланням на відповідні статті законодавства, вказуючи при цьому правильний нормативний акт/акти. Але висновок суперечить зазначеним нормативним актам.

4 – здобувач ситуацію розкриває неповно або зовсім не розкриває. Посилання на відповідні статті законодавства та/або вказівки на правильний нормативний акт/акти зазначає, але висновок робить зовсім інший, що суперечить зазначеному законодавству.

3 – здобувач правильно вирішити ситуацію не може. Володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворювання окремих фактів, стикається із значними труднощами при аналізі та порівнянні різних явищ та процесів.

2 – здобувач зазначає лише статті законодавства та/або вказівки на нормативний акт/акти, обґрунтування та визначення відповіді відсутні.

1 – здобувач не володіє навчальним матеріалом, виконати завдання не може. Висловлює свою думку без посилань на законодавство.

0 – здобувач не володіє навчальним матеріалом, виконати завдання не може.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Precedent UA – 2016 [Текст] : дослідж. практи нац. судів: [збірка] / авт. кол.: В. Лутковська, В. Щепоткіна, В. Капустинський [та ін. ; Embassy of S. Kyiv, Charles Stewart Mott Foundation, Укр. Гельсінська спілка з прав людини ; [авт. кол.: В. Лутковська, В. Щепоткіна, В. Капустинський [та ін.]]; Embassy of Sweden Kyiv, Charles Stewart Mott Foundation, Укр. Гельсінська спілка з прав людини. — Київ : КВІЦ, 2017. — 325 с.

2. Precedent UA –[Текст] : дослідж. практики нац. судів: [збірка] / USAID від амер. народу, Укр. Гельсінська спілка з прав людини ; USAID від амер. народу, Укр. Гельсінська спілка з прав людини. — Київ : КВІЦ, 2018. — 411 с.

Нормативно-правові акти:

3. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 30. — Ст. 141.

4. Загальна декларація прав людини. Прийнята 10 грудня 1948 р. / М.Дженіс, Р.Кей, Е.Бредлі. Європейське право у галузі прав людини: джерела і практика застосування. Пер. з англ. К.: “АртЕк”, 1997. – 624 с.
5. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 року № 776/97-ВР. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-%D0%B2%D1%80#Text>
6. Статут Організації Об’єднаних Націй та Статут Міжнародного Суду: Міжнародний документ від 26.06.1945 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_010
7. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами) (Європейська конвенція з прав людини). – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
8. Факультативний протокол до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_f48#Text
9. Про міжнародні договори України : Закон України від 29 червня 2004 року № 1906-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 50. – Ст. 540.
10. Про дію міжнародних договорів на території України. Закон України від 10 грудня 1991 р. // ВВР України. – 1992. – № 10. – Ст. 137.

Додаткова

11. Основи права Європейського Союзу : підручник / [Л.І. Адашис, Т.М. Анакіна, С.М. Вихрист та ін.] ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд ; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. – 2-ге вид., перероб. і допов. – Харків : Право, 2020. – 590 с.
12. Конституційне право України : підручник / [Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчин, Ф. В. Веніславський та ін.] ; за заг. ред. Т. М. Слінько. – Харків : Право, 2020. – 592 с.
13. Міжнародна система захисту прав людини : навч. посібн. / І. А. Шуміло. – Київ: ФОП Голембовська О.О. – 168 с.
14. Разметаєва Ю. С. Доктрина та практика захисту прав людини : навч. посібн. / Ю. С. Разметаєва. Київ: ФОП Голембовська О.О., 2018. – 364 с.
15. Міжнародне гуманітарне право. Посібник для юриста / [М.М. Гнатовський, Т.Р. Короткий, А.О. Кориневич, В.М. Лисик, О.Р. Поєдинок, Н.В. Хендель]; за ред. Т.Р. Короткого – Київ-Одеса : Українська гельсінська спілка з прав людини, Фенікс, 2016. – 2017. – 145 с.
16. Собчук, А. Ю. Практика Європейського суду з прав людини стосовно порушення права на захист [Текст] / А. Ю. Собчук // Економіка. Фінанси. Право. — 2023. — №12. — С. 87-91.
17. Стратій О. В. Місце конституційної скарги в механізмі захисту прав людини в Україні [Текст] / О. В. Стратій, О. В. Меленко // Економіка. Фінанси. Право. — 2024. — № 2. — С. 97-101.20. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник / А. В. Войціховський ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 544 с.

18. Ostapenko O. Comparative characteristic of the status of a refugee and a person who has obtained temporary protection in the context of armed aggression by the russian federation (european experience) / O. Ostapenko // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2023. – Спеціальний випуск. № 1. – С. 28-35.
<http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/32672>

19. Остапенко О. Г. Проблематика обмеження прав людини в умовах воєнного стану. Правові реалії сьогодення : матеріали І Всеукраїнської науково-практичної конференції, 15 травня 2024 р. – Харків : Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, 2024 – С. 150-157.
<http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/32947>

20. Рогова О. Г., Остапенко О. Г. Принципи права як джерело захисту прав людини в Україні та Європейському Союзі. Науковий вісник публічного та приватного права. Вип. 6, 2023. <http://nvppp.in.ua/index.php/vip6-2023> Вип. 6, 2023. С. 9-18. <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2023.6.2>.

21. Остапенко О. Г. Порухення прав дітей в умовах збройної агресії: Соціально-правові аспекти захисту прав дітей [Електронний ресурс]: Збірник матеріалів науково-практичної конференції. Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. – С. 83-89

<http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/27423/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba %d0%a1%d0%be%d1%86%d1%96%d0%bb%d1%8c%d0%bd%d0%be-%d0%bf%d1%80%d0%b0%d0%b2%d0%be%d0%b2%d1%96%20%d0%b0%d1%81%d0%bf%d0%b5%d0%ba%d1%82%d0%b8%20%d0%b7%d0%b0%d1%85%d0%b8%d1%81%d1%82%d1%83%20%d0%bf%d1%80%d0%b0%d0%b2%20%d0%b4%d1%96%d1%82%d0%b5%d0%b9.PDF>

Інформаційні ресурси

22. <http://zakon4.rada.gov.ua/> Верховна Рада України. Офіційний сайт (законодавство)

23. <https://mfa.gov.ua/> Міністерство закордонних справ. Офіційний сайт

24. <https://www.un.org/en> United Nations/ Official site.

25. <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=11354> сайт ПНС ХНЕУ ім. Семена Кузнеця